

**AXBOROT-LOYIHA TEXNOLOGIYASI TA'LIM OLUVCHILARDA
AMALIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH USULLARI**

**МЕТОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАКТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ
У СТУДЕНТОВ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПРОЕКТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

**METHODS OF FORMING PRACTICAL COMPETENCES IN
INFORMATION PROJECT TECHNOLOGY STUDENTS**

Annotatsiya: *Mazkur maqolada professional ta'lim tizimida o'quvchilarda amaliy kompetensiyalarini shakllashda axborot-loyiha texnologiyasidan foydalanishning usul va vositalari tahlil etilgan. Ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim texnologiyasi, amaliy kompetensiya, axborot-loyiha texnologiyasi, professional ta'lim tizimi, pedagogika*

Аннотация: *В данной статье анализируются методы и средства использования информационно-проектных технологий в формировании практических компетенций студентов в системе профессионального образования. Даны предложения и рекомендации по использованию цифровых технологий в образовании.*

Ключевые слова: *образовательная технология, практическая компетентность, информационно-проектная технология, система профессионального образования, педагогика.*

Abstract: *This article analyzes the methods and means of using information-project technology in the formation of students' practical competencies in the professional education system. Proposals and recommendations on the use of digital technologies in education are given.*

Key words: *educational technology, practical competence, information-project technology, professional education system, pedagogy*

Pedagogikada “ta'lim texnologiyasi” tushunchasiga ko'plab ta'riflar berilgan. Texnologiya - bu faoliyat usullari va bu faoliyatda shaxs ishtirok etadi. Texnologiya so'zi yunoncha techno (san'at, hunarmandchilik, fan) va logos (tushuncha, o'rgatish) so'zlaridan tarjima qilinganda ob'ektning holatini, xususiyatlarini, shaklini qayta ishlash, ishlab chiqarish, o'zgartirish usullari majmuini anglatadi. G.M.Kodjaspirovaning pedagogik lug'atida “Pedagogik texnologiya – bu tarbiyalanuvchi shaxsini ketma-ketlikda tarbiyalash, o'qitish va rivojlantirish masalalarini hal etishni ta'minlaydigan, faoliyatning o'zi esa protsessual, ya'ni muayyan harakatlar tizimi sifatida; kafolatlangan natijani ta'minlovchi harakatlar tizimi shaklida pedagogik jarayonning tarkibiy qismlarini ishlab chiqish va protsessual amalga oshirish tarzida ko'rsatiladigan usullar, yo'llar, bosqichlar tizimidir. Pedagogik texnologiya metodikani konkretlashtirish vazifasini bajaradi. U ta'lim-tarbiya

jarayonining to'liq nazorat qilinishi, ta'lim va tarbiya sikllarining loyihasi va takrorlanishi g'oyasiga asoslanadi" [2,4 b.]. V.P.Bespalko pedagogik texnologiyaga quyidagicha ta'rif beradi - bu "ta'lim oluvchi shaxsini shakllantirish jarayonining tavsifidir" [1, 6 b.].

Ta'lim muassasalarida yangi axborot texnologiyalarining paydo bo'lishi "kompyuter texnologiyalari" atamasini bosqichma-bosqich "yangi axborot texnologiyalari" tushunchasiga almashtirishga olib keldi. I.Robertning ta'rifiga ko'ra, "yangi axborot texnologiyalari vositalari" deganda biz mikroprotssessor, kompyuter texnologiyalari asosida ishlaydigan dasturiy ta'minot va apparat vositalari va qurilmalarni, shuningdek, axborotni yig'ish, ishlab chiqarish, to'plash, saqlash, qayta ishlash, uzatish operatsiyalarni ta'minlaydigan zamonaviy vositalar va axborot almashish tizimlarini tushunamiz" [5, 10 b.].

O'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini amaliy mashg'ulotlar ustuvorligida shakllantirishning asosiy me'zoni sifatida ta'limning axborot texnologiyasini olishimiz mumkin. Bu bir tomondan, yangi axborot texnologiyalari vositalari majmuasidan foydalangan holda tashkil etilgan o'quv jarayonining bir qismi bo'lsa; ikkinchi tomondan, ta'lim vositalari va ta'lim metodlarining zamonaviy yondashuvlari sifatida asosiy va bosh o'rinni turli axborot kommunikatsiya texnologiyalaridag foydalanish hamda elektron axborot ta'lim muhiti sifatida ko'rib chiqish mumkin.

Elektron axborot-ta'lim muhiti barcha bilim manbalarini birlashtiradi, shuning uchun u juda ko'p turli xil amaliy, ko'rgazmali, og'zaki, kitob bilan ishlash metodlarini, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda ta'lim metodlarini amalga oshirishi mumkin va ularning har birida o'zgartirishlar - ifodalash usullari mavjud (5-jadval).

Elektron ta'lim muhitida ta'lim oluvchilarning mustaqil ishlarini tashkil etish imkoniyatlarining kengayishi, fanlarni o'rganishning to'liq didaktik siklini ta'minlovchi asosiy, umumkasbiy sikl fanlarining elektron o'quv-metodik majmualari va kasbiy modul fanlaridan foydalangan holda mustaqil ishlarini tashkil etishni talab qiladi.

Ta'lim jarayonida har qanday texnologiya ta'lim maqsadiga erishishga xizmat qilishi kerak. Shuning uchun ham axborot texnologiyalarida aloqa vositalari ta'lim jarayonining mazmuni bilan belgilanadi. Ta'lim natijasi axborot kommunikatsiya vositalariga emas, balki elektron o'quv-metodik majmualarning mazmuni va taqdimotining sifatiga bog'liq.

Biz taklif qilayotgan axborot-loyiha texnologiyasi axborot texnologiyalari tushunchasini kengaytiradi. Bu zamonaviy loyiha metodi va axborot texnologiyalarining sintezidir. Tadqiqotda taqdim etilgan axborot-loyiha texnologiyasi ilgari qo'llanilgan loyiha metodini kengaytiradi va algoritmlaydi, bu ta'lim tizimi sifatida ko'rib chiqiladi, unda ta'lim oluvchilar asta-sekin murakkabroq amaliy loyiha vazifalarini rejalashtirish va bajarish jarayonida bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish va ta'lim oluvchilarning qo'yilgan maqsadini hisobga olgan holda faoliyat turini mustaqil tanlash ko'nikmasi, axborot jamiyati sharoitida harakat qilish va yo'naltirishga asoslangan kasb-hunar ta'limi muassasalari ta'lim oluvchilarini kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda o'rganilayotgan muammoning to'liq yechimini berishi emas, uning keyingi rivojlanishi masofaviy ta'lim va o'qitish sharoitida davom ettirilishi muhim hisoblanadi. Biz ushbu tadqiqotda taklif etayotgan axborot-loyiha texnologiyasining mohiyati ta'lim oluvchilarning mustaqil ishlarini boshqarishdan iborat bo'lib, unda amaliy kompetensiyalarni shakllantirishni rejalashtirish va bosqichma-bosqich murakkablashib boradigan amaliy kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan vazifalarni amalga oshiriladigan loyihalar nazarda tutiladi.

Texnologiyaning mohiyati loyiha topshiriqlaring fanlararo bog'liqligi, loyihaga xos bo'lgan kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan muammoni hal qilish integratsiyalashgan bilimlarni jalb qilishni talab qiladi. Bu esa, o'quvchilarning mustaqil ish jarayonida ular tomonidan o'zlashtirilgan fanlararo bilim va ko'nikmalar boshqa fanlar va umuman bo'lajak kasbiy muammolarini hal qilish vositasiga aylanishi kerak. Ta'lim oluvchilar o'zlashtirilgan kompetensiyalarni qo'llash va ularni takomillashtirish uchun mustaqil faoliyatga tayyor bo'lishlari kerak.

Bizning tadqiqotimiz doirasida umumiy bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni egallash bilan bir qatorda, turli xil o'quv fanlari bo'yicha bilimlarni talab qiladigan integrativ, fanlararo ko'nikmalarni shakllantirish masalalariga to'xtalib o'tiladi hamda mustaqil ishni bajarishni loyihalashtirish va shu asosdabelgilangan vazifalarni ketma-ket amalga oshirilishini nazarda tutadi. Birinchi galdagi vazifalar axborot loyiha vazifalari bo'lib, ular ma'lumot to'plash, uni tahlil qilish va umumlashtirishga, shuningdek loyiha ishtirokchilarini ushbu ma'lumotlar bilan tanishtirishga qaratiladi.

Ikkinchi darajadagi vazifalar fanlararo loyihalar bo'lib, ular murakkablik darajasining oshishi bilan ajralib turadi va fanlararo xususiyatga ega.

Uchinchi darajadagi vazifalar - kasbiy nostandart vaziyatlarda qaror qabul qilishga qaratilgan tadqiqot loyihasi vazifalaridir. Topshiriqlar mustaqil o'quv-tadqiqot ishlari bo'lib, ta'lim oluvchilar tomonidan kasbiy faoliyatning individual muammolarini chuqur o'rganishni talab qiladi.

Shunday qilib, axborot – loyiha texnologiyalari ta'lim oluvchilarning kasbiy va o'quv motivatsiyasini rivojlantirishga imkon beradi; umumiy bilim, ko'nikma va malaka tizimi orqali amaliy kompetensiyalarni shakllantiradi; ushbu bilim, ko'nikma va malakalarni kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan vazifalarni hal qilishda, shuningdek, axborot maydonida harakat qilishda qo'llaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Joldasov I.S. Ta'lim oluvchilar aqliy rivojlanishini aniqlashda pedagogik testlarning roli // Maktab va hayot. Maxsus son. №1. 2020.- B. 36-38.
2. Joldasov Ix I.S. O'quvchilarni kasbga yo'naltirishda zamonaviy yondashuvlar // Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. 2023. №2. -B. 284-286.
3. Joldasov I.S. The Role of Innovative Technologies in Teaching History Lessons// Spanish journal of innovation and integrity:Volume 6. 2022. P.115-118.
4. Joldasov I.S. Kasbiy pedagogika tarixi // Economics and Society, No. 04 (66) 2022. - B. 24-28 .
5. R. Mavlonova, N. Raxmonqulova, N.Voxidova, K.Matnazarova Pedagogika (Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti) d a r s l i k 2012
6. "Kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari"SH.S.SHaripov, K.Davlatov, G.S.Nasriddinova. Toshkent – 2007.